

ინფორმაცია ექიმებისთვის

2007 წლიდან საქართველოში არსებობს **ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სახელმწიფო ქვეპროგრამა**, რომელიც ემსახურება 0-დან 7 წლამდე ასაკის ბავშვებსა და მათ ოჯახებს. ის იყენებს საერთაშორისოდ აღიარებულ **ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მოდელს**, რომელიც ხელს უწყობს არა მხოლოდ ბავშვის განვითარებას, არამედ ეხმარება მშობლებს, ბავშვზე მზრუნველებს და ოჯახს, რომ გაიუმჯობესონ ბავშვისთვის ახალი უნარების სწავლების ბუნებრივი შესაძლებლობები.

ოჯახები განსაკუთრებით ენდობიან ექიმებს, ითვალისწინებენ მათ რჩევებს ბავშვის ზრდა-განვითარების შესახებ. ამიტომ, ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობისთვის განსაკუთრებით ღირებულია პედიატრებთან, ბავშვთა ნევროლოგებთან, ბავშვთა ფსიქიატრებთან, ოჯახის ექიმებთან ან ბავშვთა მომსახურებაში ჩართულ სხვა დისციპლინის ექიმებთან პარტნიორული ურთიერთობა.

თქვენ, როგორც ექიმი, ყოველდღიურ პრაქტიკაში ხშირად ხვდებით ბავშვებს, რომლებიც ტიპურად არ ვითარდებიან. მიუხედავად იმისა, რომ მიმზიდველი სარეკლამო კამპანიები, ამა თუ იმ „ტვინის მკვებავ“ მედიკამენტს ხშირად მიაწერენ ჯადოსნურ თვისებებს, მტკიცებულებაზე დაფუძნებული მედიცინა, ბავშვის განვითარების გასაუმჯობესებლად, **მედიკამენტური მკურნალობის გამოყენებას არ უწევს რეკომენდაციას**. მაშინ, რა უნდა ვქნათ?

როგორ უნდა დაეხმაროთ ბავშვს და რა უნდა შესთავაზოთ ოჯახს?

ასეთ დროს, საუკეთესო „მკურნალობის“ მეთოდი არის ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სახელმწიფო ქვეპროგრამაში რეფერალი. რეკომენდებულია, რომ მანამდეც კი, სანამ დაბუსტებით გეცოდინებათ ეტიოლოგია - თუ რამ გამოიწვია ბავშვის განვითარების შეფერხება - ბავშვი და მისი ოჯახი ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სახელმწიფო ქვეპროგრამაში გადაამისამართოთ. ეს რეკომენდაცია მოცემულია საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ დამტკიცებულ პროტოკოლში „ბავშვის ნეიროგანვითარებაზე ზედამხედველობა და სკრინინგი“ (<https://www.moh.gov.ge/ka/guidelines/>). განვითარების შეფერხების მიზეზისა და ძირითადი დიაგნოზის დაბუსტება რეფერალის შემდეგაცაა შესაძლებელი. აქ მოცემულია ყველა ის ინფორმაცია, რაც დაგეხმარებათ განვითარების პრობლემების მქონე პატარა პაციენტებისთვის შესაბამისი დახმარების შერჩევაში.

რა სარგებლობა მოაქვს ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამას ბავშვისა და ოჯახისთვის?

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა იყენებს მტკიცებულებებსა და კვლევებზე დაფუძნებულ პრაქტიკას.

ბავშვები სწავლობენ მისთვის მნიშვნელოვან და საყვარელ ადამიანებთან (მშობლებთან) ხშირი ურთიერთობით, იმ ადამიანებთან კონტაქტით, ვისაც ენდობიან.

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მომსახურება ეხმარება ბავშვის განვითარებას და ამავე დროს აძლიერებს მშობელს, რომ მან უკეთ იზრუნოს შვილის ზრდა-განვითარებაზე. იმ შემთხვევაში, თუ რაიმე მიზეზით ბავშვის განვითარებას და სწავლებას საფრთხე ექმნება, ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა ეხმარება მშობლებს, მოერგონ არსებულ მდგომარეობას, დაეხმარონ საკუთარ შვილს პოტენციალის სრულად გამოვლენასა და განვითარებაში.

ბავშვები სწავლობენ გამოცდილებით და მრავალჯერადი გამეორებით. ადრეული განვითარების სერვისი ასწავლის მშობელს, როგორ გააუმჯობესოს ბავშვის უნარები კოგნიტური, ენობრივი, მოტორული და სოციალურ-ემოციური მიმართულებით. მაგალითად, გამოიყენოს:

- o თითებით ქამის სწავლება - ნატიფი მოტორიკის გასავითარებლად;
- o ძილის წინ, ზღაპრის მოყოლისას, პერსონაჟების გახმოვანება ან სიტყვების გამეორება - სამეტყველო და კოგნიტური უნარის გასავითარებლად;
- o ბურთის გაგორება-გამოგორება - სოციალური უნარის გასავითარებლად;
- o ჩაჭიდება და ავეჯზე დაყრდნობით წამოდგომა ან ნაბიჯის გადადგმა - მსხვილი მოტორიკის გასავითარებლად.

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა სრულად ინდივიდუალიზებულია და კონკრეტული ბავშვის საჭიროებებზე და მისი ოჯახის მოთხოვნებზეა მორგებული.

მას ახორციელებს **სპეციალურად მომზადებული ადრეული განვითარების სპეციალისტი**, ტრანსდისციპლინურ ან მულტიდისციპლინურ გუნდთან ერთად.

რით განსხვავდება ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა ბავშვთა სხვა სერვისებისგან?

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა ეფუძნება რამდენიმე ძირითად პრინციპს (იხ. დანართი), რითაც აიხსნება მისი განსაკუთრებულობა და ეფექტურობა როგორც ბავშვისთვის, ასევე ოჯახისთვის.

ოჯახზე ცენტრირებული ბავშვის ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მოდელი

ადრეული განვითარების ტრანსდისციპლინური/მულტიდისციპლინური გუნდი იყენებს ბავშვის განვითარების ერთიან, ჰოლისტურ მიდგომას და მისი საბოლოო მიზანია ბავშვის დამოუკიდებელი ფუნქციურების ხელშეწყობა

სერვისის მიწოდება ხდება იმ ბუნებრივ გარემოში, რომელსაც ოჯახი ირჩევს და მიიჩნევს, რომ ბავშვი ყველაზე დიდ დროს ატარებს. მასალად კი გამოიყენება ყველა ის ნივთი, რაც ბუნებრივად არის ამ გარემოში.

სერვისის მიწოდების ფოკუსი არის მშობლების სწავლება (ქოუჩინგი), რომ მათ ბავშვის განვითარების მასტიმულირებელი ტექნიკები გამოიყენონ ჩვეულებრივ, ყოველდღიურ ცხოვრებაში.

ვინ შეიძლება ჩაერთოს ადრეული განვითარების სერვისში?

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამის ანუ **ბავშვთა ადრეული განვითარების ქვეპროგრამის** მიმღები შეიძლება იყოს საქართველოში მცხოვრები დაბადებიდან შვიდ წლამდე ასაკის ბავშვი (შვიდი წლის შესრულების თვის ჩათვლით), რომელსაც აქვს ბავშვთა პედიატრის/ოჯახის ექიმის, ნევროლოგის ან სხვა ექიმ-სპეციალისტის მიერ გამოვლენილი განვითარების ეტაპების დაყოვნება (მსხვილი და ნატიფი მოტორიკის, კომუნიკაციისა და მეტყველების, სოციალურ-ემოციური და კოგნიტური სფეროების განვითარების და ადაპტური ქცევის პრობლემა), შეზღუდული შესაძლებლობა ან ამ მხრივ რისკი, რაც დადასტურებულია ფორმა №IV-100/ა-ში მითითებული ICD-10-ის დიაგნოზით (შესაბამისი დიაგნოზების ჩამონათვალი იხ. დანართში).

რა შემთხვევაში შეიძლება მოხდეს ბავშვი ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისში?

თუ მშობელი ეჭვს მიიტანს და მოგმართავთ ან თქვენ მიიტანთ ეჭვს ბავშვის განვითარების შეფერხებაზე და შემდეგ, ბავშვზე დაკვირვებით და/ან სკრინინგული შეფასებით, აღმოაჩენთ განვითარების ერთი ან რამდენიმე სფეროს შეფერხება/ჩამორჩენას და დაუდგენთ ICD-10-ის ერთ-ერთ იმ დიაგნოზს, რომელიც ჩამოთვლილია დანართში, ის უნდა გადაამისამართოთ ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისში.

მაგალითად, თქვენ შეიძლება დაუდგინოთ დიაგნოზი: **R62.0 - განვითარების ეტაპების დაყოვნება** ისე, რომ არ გქონდეთ დაზუსტებული მისი მიზეზი. როდესაც განვითარების ეტაპების დაყოვნება სხვა რომელიმე დიაგნოზის თანმხლები მდგომარეობაა, ბავშვი შეიძლება გადამისამართდეს ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისში და ამის შემდეგ განაგრძოთ ეტიოლოგიის დაზუსტება.

შემდგომში აუცილებელია დაზუსტდეს დიაგნოზი, რომელიც მიეწოდება მშობელს და მშობელი მიანვდის ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მომსახურებას, რათა მოხდეს, შესაბამისი უწყების (სოციალური მომსახურების სააგენტოს) ინფორმირება, ასევე, ბავშვის ინდივიდუალური მომსახურების გეგმის დაზუსტება და ბავშვის საჭიროებების გათვალისწინება სრულყოფილი მომსახურების მიწოდების მიზნით.

როგორ გადავამისამართო ბავშვი ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისში?

აუცილებელია, გასცეთ ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ცნობა, იგივე **ფორმა №IV-100/ა**, სადაც მითითებული იქნება შესაბამისი **დიაგნოზი** (მაგ.: R62.0 - განვითარების ეტაპების დაყოვნება) და **რეკომენდებული მკურნალობის** გრაფაში ჩაწეროთ - **აუცილებელია ბავშვის ჩართვა ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამაში**.

თქვენ შეიძლება დაუდგინოთ დიაგნოზი: **R62.0 - განვითარების ეტაპების დაყოვნება** ისე, რომ არ გქონდეთ დაზუსტებული მისი მიზეზი. როდესაც განვითარების ეტაპების დაყოვნება სხვა რომელიმე დიაგნოზის თანმხლები მდგომარეობაა, ბავშვი პირველ რიგში გადაამისამართეთ ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისში და ამის შემდეგ განაგრძოთ კვლევა ეტიოლოგიის დასადგენად.

გადამისამართების შემდეგ კი დააზუსტეთ დიაგნოზი, რა არის ის ძირითადი დაავადება ან მდგომარეობა, რამაც გამოიწვია განვითარების ეტაპების დაყოვნება (მაგ.: ცერებრული დამბლა, მეტაბოლური დარღვევა, ბავშვთა აუტიზმი ან სხვა). მიაწოდეთ დაზუსტებული დიაგნოზი როგორც მშობელს, ასევე ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამის განმახორციელებელ ორგანიზაციას, რომლებიც ამ ინფორმაციას მიაწვდიან სოციალური მომსახურების სააგენტოს. ეს ინფორმაცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პროგრამის მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ შექმნილი ბავშვისა და ოჯახის ინდივიდუალური მომსახურების გეგმის დაზუსტებისას ბავშვის სპეციფიკური საჭიროებების გათვალისწინებისთვის.

გაითვალისწინეთ, რომ საჭიროა, მშობელს წინასწარ განუმარტოთ, რატომ ამისამართებთ მათ ადრეული განვითარების სერვისში - ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამაში.

რა საჭიროა ფორმა №IV-100/ა?

ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ცნობა ანუ ფორმა №IV-100/ა არის ერთ-ერთი **აუცილებელი ოფიციალური დოკუმენტი**, რომელიც მშობელმა/კანონიერმა წარმომადგენელმა უნდა წარადგინოს სერვისის მისაღებად.

რა უნდა გააკეთოს ბავშვის მშობელმა სერვისის მისაღებად?

ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მომსახურების მისაღებად, ბავშვის მშობელმა ან კანონიერმა წარმომადგენელმა/მინდობით აღმზრდელმა **განცხადებით** უნდა მიმართოს სოციალური მომსახურების სააგენტოს შესაბამის ტერიტორიულ ორგანოს ფაქტობრივი საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. განცხადებას თან უნდა ერთოდეს:

1. ბავშვის კანონიერი წარმომადგენლის/მინდობით აღმზრდელის **პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის** (საქართველოს მოქალაქის პირადობის მოწმობა ან პასპორტი) ასლი;
 - კანონიერი წარმომადგენლობის შემთხვევაში – დამადასტურებელი საბუთი და მისი ასლი,
 - მინდობით აღმზრდელის შემთხვევაში – მინდობით აღზრდის ხელშეკრულების ასლი;
2. **ბავშვის დაბადების მოწმობის ასლი;**
3. ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ცნობა (**ფორმა №IV-100/ა**).

როგორი რიგითობით ხდება მომსახურებაში ჩართვა?

სააგენტოს შესაბამის ტერიტორიულ ორგანოს უფლებამოსილი თანამშრომელი შეისწავლის მშობლის მიერ წარდგენილ დოკუმენტაციას და ყველა საჭირო დოკუმენტის მიღების შემდეგ, დაარეგისტრირებს ბენეფიციარს მომსახურების მიღების მსურველთა რეესტრში.

სააგენტო შესაბამის გადაწყვეტილებას იღებს განცხადებების რიგითობის მიხედვით, შემდეგი თანმიმდევრობით:

1. ბავშვები, რომელთა მომსახურებაში ჩართვის თაობაზე განცხადებები სააგენტოში შემოსულია 2 წელზე მეტი ხნის წინ;
2. რეინტეგრაციის შემწეობის მიმღები ოჯახების ბავშვები;
3. მინდობით აღზრდაში ან სააღმზრდელო დაწესებულებაში მყოფი ბავშვები, თუკი ამ დაწესებულების მიერ არ ხდება ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მომსახურების მიწოდება;
4. ბავშვები, რომლებიც ამ მომსახურებით სარგებლობდნენ წინა 12 თვის განმავლობაში (მიუხედავად მომსახურებით სარგებლობის ვადისა);
5. ბავშვები, რომელთა ასაკი განცხადების შეტანის დღისთვის არ აღემატება 3 წელს;
6. „სოციალურად დაუცველი ოჯახების მონაცემთა ერთიან ბაზაში“ რეგისტრირებული 100 001-მდე სარეიტინგო ქულის მქონე ოჯახების ბავშვები, რომელთა ოჯახებს სარეიტინგო ქულა ყველაზე უფრო დაბალი აქვთ განცხადების წარდგენის დღისთვის;
7. განცხადების თარიღის რიგითობის მიხედვით;

როგორ დავეხმარო მშობლებს ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამის შესახებ ინფორმაციის მიღებაში?

მიაწოდეთ ინფორმაცია ოჯახს იმის შესახებ, თუ რა საყურადღებო ნიშნები დაინახეთ ბავშვის განვითარებაში.

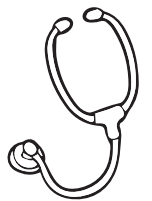
აუხსენით, რომ:

- რაც უფრო ადრეულ ასაკში ჩაერთვება ბავშვი პროგრამაში, მით მაღალია კეთილსაიმედო გამოსავლის, განვითარების შეფერხების ან დარღვევით გამოწვეული შესაძლებლობების შეზღუდვის შემცირების შანსი.
- სერვისი ემსახურება ნებისმიერი შემოსავლის მქონე ოჯახებს.
- მომსახურებას მიიღებს სახელმწიფო დაფინანსებით.
- ადრეული განვითარების სპეციალისტთა გუნდი ოჯახს დაეხმარება სხვა საჭირო სერვისების, მათ შორის სკოლამდელი ან ზოგადსაგანმანათლებლო მომსახურების მოძიებასა და მიღებაში.

ამასთანავე განუმარტეთ, რომ სერვისში ჩართვა ნებაყოფლობითია.

არის თუ არა დამატებითი ინფორმაცია ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამის შესახებ ხელმისაწვდომი?

დეტალური ინფორმაციის მისაღებად ენციეთ კოალიცია ბავშვთა ადრეული განვითარებისთვის ვებ გვერდს: www.adreuli.ge

გაგაცნობთ რამდენიმე თქვენი კოლეგის მოსაზრებას ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მომსახურების შესახებ:

ყველა ბავშვს აქვს უფლება განვითარდეს, ჰყავდეს მეგობრები, ისწავლოს თანატოლებთან ერთად, რაშიც ეფექტურად ეხმარება ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისი - ნესტან აბდუშელიშვილი, პედიატრი, მედიცინის დოქტორი, დავით ტვილდიანის სამედიცინო უნივერსიტეტის პროფესორი.

ადრეული დიაგნოსტიკა და ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის სერვისი ეხმარება ბავშვის პოტენციური შესაძლებლობების მაქსიმალურ განვითარებას და გამოვლენას - ნანა ტატიშვილი, ბავშვთა ნევროლოგი, პროფესორი, იაშვილის ბავშვთა საავადმყოფის ნეირომეცნიერებების დეპარტამენტის უფროსი, ბავშვთა ნევროლოგთა და ნეიროქირურგთა ასოციაციის თავმჯდომარე.

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა საუკეთესო სერვისია ბავშვის ჰარმონიული განვითარებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების პრევენციისთვის - მაია გაბუნია, ბავშვთა ნევროლოგი, მედიცინის დოქტორი, ბავშვთა ასაკის შეზღუდულ შესაძლებლობათა აკადემიის თავმჯდომარე, მენტალური ჯანმრთელობის ცენტრის დირექტორი.

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობა გამოავლენს ბავშვის უნიკალურობას და ინდივიდუალურ საჭიროებებს, საუკეთესო საშუალებაა ბავშვების კეთილდღეობის უზრუნველყოფისთვის - ირმა გოცირიძე, პირველი ნაბიჯი საქართველოს განვითარების პედიატრი.

დანართი

ბავშვთა ადრეული განვითარების ხელშეწყობის ძირითადი პრინციპები

- o ყველა ბავშვი უნიკალურია და სხვადასხვანაირად ვითარდება. ამიტომ ბავშვის ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამით განსაზღვრული ყველა მომსახურება თითოეულ ბენეფიციარზეა მორგებულია და იმ ინტენსივობით მიეწოდება, რაც ესაჭიროება თითოეულ ბავშვს/ოჯახს, თუმცა სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელი მომსახურების რაოდენობა განისაზღვრება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული სახელმწიფო სოციალური პროგრამით (თვეში 8 სესიონი);
- o ბავშვის ადრეული განვითარების ხელშეწყობის მომსახურება ტარდება მშობლებთან (მათ შორის მინდობით აღმზრდელ მშობლებთან) ერთად ბუნებრივ გარემოში, რაც მაქსიმალურად ხელს უწყობს ბავშვის განვითარებას; ასევე შესაძლებელია მომსახურების მიწოდება ოჯახთან შეთანხმებით, ადრეული განვითარების ცენტრში ან/და საბავშვო ბაღში ბავშვისა და ოჯახის საჭიროებებიდან გამომდინარე;
- o ბავშვის ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა პატივისცემით ეპყრობა თითოეული ოჯახის კულტურულ თავისებურებებს, ენას, ღირებულებებს, დამოკიდებულებებს, ეკონომიკურ სტატუსს და პრობლემებთან გამკლავების საკუთარ გზებს;
- o ბავშვის ადრეული განვითარების ხელშეწყობის პროგრამა ეხმარება მშობლებს და ბავშვებს სხვა მიზნობრივ პროგრამაში გადასვლაში, რომელიც გულისხმობს სამიდან შვიდ წლამდე ბავშვებისთვის სხვა ინკლუზიური მომსახურების მიწოდებას. კვლევები აჩვენებს, რომ ყველა ბავშვი უკეთ სწავლობს თამაშით იმ თანატოლების გარემოცვაში, რომელთაც ასაკისთვის შესაფერისად აქვთ განვითარებული ყველა უნარი;

